1. שמות פרק א'

יז ותיראן
המילדת את־האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך
יח מצרים ותחיין את־הילדים: ויקרא מלך־מצרים למילדת
ויאמר להן מדוע עשיתן הדבר הזה ותחיין את־הילדים:
יט ותאמרן המילדת אל־פרעה כי לא כנשים המצרית העברית
כ כי־חיות הנה בטרם תבוא אלהן המילדת וילדו: וייטב
כא אלהים למילדת וירב העם ויעצמו מאד: ויהי כי־יראו
כב המילדת את־האלהים ויעש להם בתים:

שמות פרק ב'

ז ותאמר אחתו אל־בת־פרעה האלך וקראתי
ח לך אשה מינקת מן העברית ותינק לך את־הילד: ותאמר־
לה בת־פרעה לכי ותלך העלמה ותקרא את־אם הילד:
ט ותאמר לה בת־פרעה היליכי את־הילד הזה והינקהו לי
י ואני אתן את־שכרך ותקח האשה הילד ותניקהו: ויגדל הילד
ותבאהו לבת־פרעה ויהי־לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר
יא כי מן־המים משיתהו: ויהי ׀ בימים ההם ויגדל משה ויצא
אל־אחיו וירא בסבלתם וירא איש מצרי מכה איש־עברי
מאחיו: [illegible] ופרק ג'

יז ויבאו הרעים ויגרשום ויקם משה ויושען וישק
יח את־צאנם: ותבאנה אל־רעואל אביהן ויאמר מדוע מהרתן
יט בא היום: ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים וגם־דלה
כ דלה לנו וישק את־הצאן: ויאמר אל־בנתיו ואיו למה זה
כא עזבתן את־האיש קראן לו ויאכל לחם: ויואל משה לשבת
כב את־האיש ויתן את־צפרה בתו למשה: ותלד בן ויקרא את־
שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה:
כג ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני־
ישראל מן־העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל־האלהים מן־
כד העבדה: וישמע אלהים את־נאקתם ויזכר אלהים את־
כה בריתו את־אברהם את־יצחק ואת־יעקב: וירא אלהים
א את־בני ישראל וידע אלהים: פרק ג' ומשה היה רעה
את־צאן יתרו חתנו כהן מדין וינהג את־הצאן אחר המדבר
ב ויבא אל־הר האלהים חרבה: וירא מלאך יהוה אליו בלבת־
אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו
ג אכל: ויאמר משה אסרה־נא ואראה את־המראה הגדל
ד הזה מדוע לא־יבער הסנה: וירא יהוה כי סר לראות ויקרא
אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני:
ה ויאמר אל־תקרב הלם של־נעליך מעל רגליך כי המקום
ו אשר אתה עומד עליו אדמת־קדש הוא: ויאמר אנכי אלהי
אביך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ויסתר משה
ז פניו כי ירא מהביט אל־האלהים: ויאמר יהוה ראה ראיתי
את־עני עמי אשר במצרים ואת־צעקתם שמעתי מפני
ח נגשיו כי ידעתי את־מכאביו: וארד להצילו ׀ מיד מצרים
ולהעלתו מן־הארץ ההוא אל־ארץ טובה ורחבה אל־ארץ
זבת חלב ודבש אל־מקום הכנעני והחתי והאמרי [illegible]
ט והחוי והיבוסי: ועתה הנה צעקת בני־ישראל באה אלי וגם־
י ראיתי את־הלחץ אשר מצרים לחצים אתם: ועתה לכה
ואשלחך אל־פרעה והוצא את־עמי בני־ישראל ממצרים:
יא ויאמר משה אל־האלהים מי אנכי כי אלך אל־פרעה וכי
יב אוציא את־בני ישראל ממצרים: ויאמר כי־אהיה עמך וזה־
לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את־העם ממצרים
תעבדון את־האלהים על ההר הזה:

2. ספר ישעיהו פרק כז

יב והיה ביום
ההוא יחבט יהוה משבלת הנהר עד־נחל מצרים ואתם
יג תלקטו לאחד אחד בני ישראל: והיה ׀ ביום
ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור
והנדחים בארץ מצרים והשתחוו ליהוה בהר הקדש
א בירושלם: פרק כ"ח הוי עטרת גאות שכרי אפרים וציץ
נבל צבי תפארתו אשר על־ראש גיא־שמנים הלומי יין:

ח ישעיהו פרק כ"ח כי
ט כל־שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום: את־
מי יורה דעה ואת־מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי
יא משדים: כי צו לצו צו לצו קו לקו קו לקו זעיר שם זעיר שם: כי
יב בלעגי שפה ובלשון אחרת ידבר אל־העם הזה: אשר ׀ אמר
אליהם זאת המנוחה הניחו לעיף וזאת המרגעה ולא אבוא
יג שמוע: והיה להם דבר־יהוה צו לצו צו לצו קו לקו קו לקו
זעיר שם זעיר שם למען ילכו וכשלו אחור ונשברו ונוקשו
יד ונלכדו: לכן שמעו דבר־יהוה אנשי לצון
טו משלי העם הזה אשר בירושלם: כי אמרתם כרתנו ברית
את־מות ועם־שאול עשינו חזה שיט שוטף כי־עבר לא יבואנו
טז כי שמנו כזב מחסנו ובשקר נסתרנו: לכן כה
אמר אדני יהוה הנני יסד בציון אבן אבן בחן פנת יקרת
יז מוסד מוסד המאמין לא יחיש:

ישעיהו פרק כ"ט

יח ושמעו ביום־
ההוא החרשים דברי־ספר ומאפל ומחשך עיני עורים
יט תראינה: ויספו ענוים ביהוה שמחה ואביוני אדם בקדוש
כ ישראל יגילו: כי־אפס עריץ וכלה לץ ונכרתו כל־שקדי
כא און: מחטיאי אדם בדבר ולמוכיח בשער יקשון ויטו בתהו
כב צדיק: לכן כה־אמר יהוה אל־בית יעקב אשר
פדה את־אברהם לא־עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו:
כג כי בראותו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי והקדישו
כד את־קדוש יעקב ואת־אלהי ישראל יעריצו:

ירמיהו א'

ה ויהי דבר־יהוה אלי לאמר: בטרם
אצורך בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא
ו לגוים נתתיך: ואמר אהה אדני יהוה הנה לא־ידעתי דבר
ז כי־נער אנכי: ויאמר יהוה אלי אל־תאמר נער אנכי כי על־
ח כל־אשר אשלחך תלך ואת כל־אשר אצוך תדבר: אל־
ט תירא מפניהם כי־אתך אני להצלך נאם־יהוה: וישלח יהוה
את־ידו ויגע על־פי ויאמר יהוה אלי הנה נתתי דברי בפיך:

* אצרך

ירמיהו ב'

א ויהי דבר־יהוה אלי
ב לאמר: הלך וקראת באזני ירושלם לאמר כה אמר יהוה
זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי
במדבר בארץ לא זרועה: קדש ישראל ליהוה ראשית
תבואתה כל־אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם־
יהוה:

ה לא־חסה עליך עין לעשות לך אחת
מאלה לחמלה עליך ותשלכי אל־פני השדה בגעל נפשך
ו ביום הלדת אתך: ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך
ואמר לך בדמיך חיי ואמר לך בדמיך חיי:

(א) "הנני" הוא לשון ענוה וזריזותא). כי העניו הוא זריז.

3. מדרש רבה שמות

ותיראן
המילדת, קשטו עצמן למעשה
זקנן זה אברהם. כמה שהקדוש
ברוך הוא מעיד עליו (בראשית כב יב)
כי עתה ידעתי כי ירא אלהים וגו'.
אמרו אברהם אבינו עליו השלום
פתח לו פונדק והיה זן את
העוברים ואת השבים בני אדם
ערלים, ואנו לא דיינו שאין לנו
להאכילן אלא להרוג אותן, אנו
נחיה אותו.

וירא בסבלתם, מהו וירא
שהיה רואה בסבלם ובוכה
ואומר חבל לי עליכם. מי יתן
מותי עליכם. שאין לך מלאכה קשה ממלאכת הטיט, והיה
נותן כתפיו ומסיע לכל אחד ואחד מהן. ר' אלעזר בנו של
ר' יוסי הגלילי אומר ראה משוי גדול על קטן ומשוי קטן
על גדול ומשוי איש על אשה ומשוי אשה על איש
ומשוי זקן על בחור ומשוי בחור על זקן והיה מניח דרגון
שלו והולך ומישב להם סבלותיהם ועושה כאלו מסיע
לפרעה. אמר הקדוש ברוך הוא אתה הנחת עסקיך והלכת
לראות בצערן של ישראל ונהגת בהן מנהג אחים אני מניח
את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך. הדא הוא דכתיב
(שמות ג ד) וירא ה' כי סר לראות, ראה הקדוש ברוך הוא
במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם לפיכך (שם שם)
ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה.

4. [illegible] משלי ל"א

זממה שדה ותקחהו ספרי כפיה נטעה כרם זו יוכבד שיצא ממנה משה שהוא שקול כנגד כל ישראל שנקראו כרם שנ' (ישעיה ה) כי כרם יי צבאות בית ישראל וגו'. חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרועותיה זו מרים שקודם שנולד משה אמרה עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל כיון שנולד וכבר עליהן עול שעבוד עמד אביה וטפחה על ראשה אמר לה היכן נבואתך ועומד ומרקק בפניה ועל כל זאת (כה) מתאמצת בנבואתה.

5. מסכת שבת דף קכז

מפני האורחין וכו': א"ר יוחנן גדולה הכנסת אורחין כהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין ומפני בטול בית המדרש ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין והדר ומפני בטול בית המדרש *אמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה דכתיב °ויאמר *(ה') אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור וגו' א"ר אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת ב"ו אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב ויאמר *(ה') אם נא מצאתי וגו'

מסכת שבת דף צז

א"ר ריש לקיש *החושד בכשרים לוקה בגופו דכתיב °והן לא יאמינו לי וגו' וגליא קמי קוב"ה דמהימני ישראל אמר לו הן מאמינים בני מאמינים ואתה אין סופך להאמין הן מאמינים דכתיב °ויאמן העם בני מאמינים °והאמין בי"י אתה אין סופך להאמין שנאמר °יען לא האמנתם בי וגו' ממאי דלקה דכתיב °ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך וגו'

6. מסכת סוטה דף יא

דריש רב עוירא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים *בשעה שהולכות לשאוב מים הקב"ה מזמן להם דגים קטנים בכדיהן ושואבות מחצה מים ומחצה דגים ובאות ושופתות שתי קדירות אחת של חמין ואחת של דגים ומוליכות אצל בעליהן לשדה ומרחיצות אותן וסכות אותן ומאכילות אותן ומשקות אותן:

סוטה י"ב

אמר רב יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו תנא עמרם גדול הדור היה כיון (שראה שאמר) פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו אמר לשוא אנו עמלין עמד וגירש את אשתו עמדו כולן וגירשו את נשותיהן אמרה לו בתו אבא קשה גזירתך יותר משל פרעה שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות פרעה לא גזר אלא בעוה"ז ואתה בעוה"ז ולעוה"ב פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת אתה צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת שנאמר °ותגזר אומר ויקם לך עמד והחזיר את אשתו עמדו כולן והחזירו את נשותיהן:

שוט | יעבור

7. רש"י שמות א' (יב) וכאשר יענו אותו. בכל מה שהם נותנים לב לענות - כן לב הקב"ה להרבות ולהפריץ: כן ירבה. כן רבה וכן פרץ. ומדרשו רוח הקודש אומרת כן. אתם אומרים פן ירבה ואני אומר כן ירבה: ויקוצו. קצו בחייהם (ויש מפרשים המצרים בעיני עצמם וק"ל) ורבותינו דרשו כקוצים היו בעיניהם:

8. [illegible] סוטה י"ב

ח"א בתי כהונה ולויה, וח"א בתי מלכות, זו הגרסה הנכונה, כדאיתא בגמרא ולא כדפוסים דגרסי להפך, כי הנכון הוא האומר בתי מלכות הוא מוסיף על מ"ד בתי כהונה ולויה, ולדידיה יתיישב טפי מ"ש הכתוב ויעש להם בתים דמשמע לתרוייהו עביד, והיינו ליוכבד בתי כהונה ולויה, ולמרים בתי מלכות, ונראה נתן להם זה מדה כנגד מדה, הם חסו על כללות ישראל, לכך נתן כתר כהונה וכתר מלכות אשר בשניים אלה תלוי כללות כל ישראל.

9. [illegible]

ארבע פעולות אלה הנזכרות בפרשה זו אשר פעל משה רבנו עליו השלום, אשר עם היותו בבית המלכות הלך לראות מצב אחינו בית ישראל, והכאתו את המצרי אשר היה מכה את אחד מאחינו העברים, ותוכחתו לעברי הרשע המכה את רעהו, והצלתו לשבע בנות כהן מדין מיד רועים חמסנים מגידים ומודיעים לנו גדל רוממות נפשו של משה רבנו עליו השלום וטהרתו, ואשר היה מקדש מרחם ומהריון, בעל נפש טהורה זכה וברה, מלא רוח גבורה אלהית, רם המעלה, אשר לא יוכל להביט אל העול והחמס. ומציל היה בכל מה שאפשר לו להציל

ומזה ילמד כל בר לבב ובעל נפש יקרה, להיות עומד בפרץ להציל את אחיו מיד עושקיהם נפש, ולעשות כל מצדקי (תחבולות) שאפשר... וכפי רב הישר והצדק, כן צועד הישוב המדיני קדימה, במהרה ובמרוצה. וכפי רב העשק והחמס, כן הישוב המדיני הולך לאחור, ברגלים ממהרות. וסוף אותה העיר לרדת מטה מטה,

ובימינו אלה זכינו להשבה הראשונה, כי ה' ברחמיו נתן בלב אדירי הממלכות הנאורים לבלתי היות עוד אותו העל והחמס השעבוד והעבדות לכל בית ישראל אשר בגולה, וכן להשיב לנו את הארץ ארצנו ונחלת אבותינו ציון קרית מועדנו[2] להיות בית לאמי לישראל

ואין לנו רק להתאחד ולהתאגד להשתדל בבנין וישוב הארץ בכל מה שיש בו מן האפשרות, ולהתרחק מכל צד נגוד ומחלקת, בין עם אחינו בין עם שאר השכנים, כי ההתמרה בדרך ישרה זו סופה להיות כלי ברכה לישראל. וכל שכן וקל וחמר שיש להתרחק לבלתי התנגד לאחינו גדולי ישראל המשתדלים בישוב ארצנו והטבת מצבה, ואדרבה חובה ומצוה גדולה עלינו לעזור אותם בין בגופנו בין בממוננו.

10. [illegible]

ולכן אמר "כי אהיה עמך", "וזה" — מה שאתה עניו אמיתי בדעתך שאתה אומר לפני יודע תעלומות "מי אנכי וכו'" — "וזה לך האות (כי אנכי שלחתיך)". כי מענותנותך יראו הכל שאתה מקושר באלוקות, והנך שליח מיוחד לי. מה שאתה עניו הוא סיבה "כי אנכי שלחתיך", כמו ש"בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" — הנמוך מכולם

11. "מוסר אביך" "מידות הראיה" ענוה

א. הכרח הוא לאוהב השלמות האמתי לנער מלבו כל אבק הגאוה, שהיא מסלקת את כל הוד הרוח, וכשתסולק הגאוה, מפני ההכרה הפנימית שעם זוהמתה אי־אפשר לבא אל השלמות האמתי, שהיא המגמה האנושית, תסולק בסילוק טהור ותשאיר אחריה רושם של שמחה המחובר עם שפלות הרוח באמתא).

יא. הענוה והשפלות האמתית מוסיפה בריאות וכח, והדמיונית מחליאה ומעציבה. על־כן יבחר לו האדם מדת הענוה והשפלות בצורתה הבהירה למען יחזק ויאמץ וקוי ה' יחליפו כח).

יב. מי שמתאמץ לזכות להסרת הגאוה מלבבו יזכה לאהבת ארץ־ישראל

יג. האוהב את ארץ־ישראל באמת יזכה לשנוא את הגאוה.